

AYVALIK ŞEHRİNİN NÜFUS ÖZELLİKLERİ

Süheyla Balcı Akova*

Özet: Bu çalışmada Ayvalık şehrinin nüfus özelliklerinin geçmişten günümüze bir değerlendirmesi yapılmıştır. Ayvalık nüfus özellikleri itibariyle burada yaşayan farklı din, dil ve ırkların etkilerine bağlı olarak zengin bir kültür sahası olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayvalık şehri bulunduğu coğrafi konumu ve özelliklerinin avantajlarını uzun yıllar değerlendirmiş, ekonomik ve sosyo-kültürel açıdan önemli bir merkez olmuş, nüfusu artmıştır. 1800'lerin başında nüfusun 40.000'lere ulaştığı Ayvalık'ta nüfus ancak 2008 yılında 34.968 kişi olmuştur. Makalede ele alındığı üzere dönem dönem siyasal, sosyo-kültürel ve ekonomik şartlara bağlı olarak nüfus özelliklerinde önemli değişiklikler görülmektedir. Ayvalık'ta savaşlar, isyanlar, uzun süren istilalar burada yaşayan halkı yormuş, bölge ekonomik olarak çok gerilemiştir. Diğer taraftan göçlerle Ayvalık'a gelen halk geldiği yerlerde büyük sıkıntılar yaşamış, tüm göç olayını yaşayan nüfusta olduğu gibi yerini yurdunu bırakıp Ayvalık'a gelen nüfus için de burası bir umut olmuştur. Muhacir nüfus geldikleri yerde yabancı olarak tanımlanırken, zaman zaman gelinen yerde de yabancı olmuş, zamanla bu zorlu göç süreci aşılmağa çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ayvalık, nüfus, göç, nüfus değişimi, nüfus sorunları

Population Characteristics of Ayvalık City

Abstract: This study evaluates the population characteristics of Ayvalık city from past to the present. In terms of population characteristics, Ayvalık appears as a rich cultural area due to different religion, language and race factors which appear in the region. Ayvalık city has taken advantage of its geographical location and characteristics for many years and it has been an important economic and socio-cultural center. The population of the city increased greatly during those periods. The population of Ayvalık, which reached 40.000's in 1800, could re-increase to only 34.968 in 2008. As will be explained, significant changes occurred in the population characteristics due to political, socio-cultural and economic conditions from time to time. The wars, revolts, long-lasting invasions in Ayvalık tired the people who live there, and the region regressed so much economically. The population who came to Ayvalık through immigration experienced great problems, and for the entire population who experienced the entire immigration, Ayvalık became a hope as they left their homelands and came to this city. The immigrating population was identified as foreigners at the places from where they came, and from time to time, they are also the foreigners for the places they arrived, and tried to overcome this troublesome immigration process.

Keywords: Ayvalık, population, immigration, population exchange, population problems

Türkiye'nin kuzey batısında Ege bölgesinin kuzeyinde, Edremit körfezinin güney kıyısında yer alan bir yerleşmedir. Burada Alibey adası dışında 20 civarında ada yer almaktadır. Ayvalık için adalar şehri tanımlaması çok yaygındır. Birçok adanın bulunduğu Ayvalık kıyıları girintili çıkıntılı olup, fazla yüksek olmayan alçak kıyılar yer almaktadır. Çevresinde küçük dereler dışında akarsu yoktur. En önemli akarsu Ayvalığın güneyinde yer alan Kocaağa deresidir. Kocaağa deresi burada bir kıyı ovası oluşturmuş olup Sarımsaklı plajlarında denize dökülmektedir. Sarımsaklı plajları kilometrelerce uzanan kumsalıyla buraya ayrıcalıklı bir özellik kazandırmaktadır. Kıyı özellikleri, adalar, kıyı boyunca uzanan plajlar önemli birer turizm ögesi oluşturmaktadırlar.

Yerleşme kıyıda eğimin oldukça az olduğu alanlarda yoğunlaşmaktadır. Coğrafi özelliklerinin uygun olması sebebiyle bölgenin nüfuslanması ve yerleşilmesi çok eski tarihlere inmektedir. Edremit Körfezinin güneyinde kara yönünde fazla yüksek olmayan tepelerle sınırlanan saha, iç bölgelerden ziyade denize olan bağlantısını arttırmış, kuzey ve güneyinde yer alan yerleşmelerle daha sıkı irtibata geçmiştir.

Bölgede yazların sıcak ve kurak, kışların ılık ve yağışlı geçtiği Akdeniz iklimi görülmekte olup, yıllık ortalama sıcaklık 16.6°C^1 dir. Ayvalık'ta mevsimlik ortalama sıcaklıklar Kış mevsiminde 8.4°C , İlkbaharda 14.8°C , Yaz mevsiminde 24.5°C , Sonbaharda 17.5°C dir. Mevsimlik ortalamalarda da görüldüğü üzere sıcaklık değerleri kış mevsiminde dahi ortalama 8.4°C dir. Ortalama en düşük sıcaklık Ocak ayında tespit edilmiş olup, 7.8°C dir. Sıcaklık değerlerinin çok düşük olmaması ekonomik faaliyetlerin çeşitlenmesine özellikle besin ve hammadde kaynağı olan ziraat sektörünün gelişmesine, turizm faaliyetlerinin çeşitlenmesine ve yoğunlaşmasına temel oluşturmaktadır.

Ayvalık'ta ortalama yağış değerleri 639.7 mm.dir. Yağışlar genelde Kasım, Aralık, Ocak aylarında artmaktadır. Bu durum hem ziraat hem de turizm faaliyetleri için olumludur. Ziraat için gerekli olan su sulama yoluyla karşılanmaktadır. Kar yağışlı gün sayısı hemen hemen yok gibidir. Ortalama

¹ Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü verileri.

yıllık 17 gündür. Karla örtülü gün sayısı ise 0.4 günden ibarettir. Bu iklim şartları sebze yetiştiriciliği ve özellikle zeytincilik için çok elverişlidir. (0-10) kriteri esas alındığında yıllık ortalama 3.6 bulutluluk gösteren Ayvalık'ta görüldüğü üzere bulutluluk ta çok değildir. Ortalama açık gün sayısı yıllık 146.9 gün olup, açık günlerin sayısı Temmuz, Ağustos aylarında 25 günü geçmektedir. Açık ve güneşli günlerin bu özelliği turizm faaliyetinin gelişmesi için olumlu bir faktördür.

Ayvalık şehri çevresi bitki örtüsü bakımından da zengindir. Çevresinde ormanlar, zeytinlikler yoğundur. Bu özellik şehrin cazibesini arttıran diğer önemli etkidir.

Bir kıyı yerleşmesi olan Ayvalık şehrinin yer aldığı alanın morfolojik özellikleri, iklimi, toprak özellikleri ve bitki örtüsü insanların buraya yerleşmesinde etkili olmuştur. Ayvalık'ta yaşayanlar kıyıda yer almanın avantajını çok uzun yıllar çok iyi bir şekilde değerlendirmişler, bölge ticaretinde önemli bir yere sahip olmuşlardır.

Cumhuriyet'in Kuruluşundan Önceki Nüfusa Genel Bir Bakış

Ayvalık çeşitli uygarlıkların yaşadığı, farklı, din, dil ve ırklara bağlı nüfusun varlığını sürdürdüğü zengin bir kültür sahası olarak karşımıza çıkmaktadır.

Ayvalık şehri çok eski dönemlerden itibaren nüfuslanmış olmakla birlikte, şehirde nüfusun miktarı ve değişimi her dönemde aynı olmamıştır. Nüfusun bazı dönemlerde arttığı, bazı dönemlerde ise azaldığı görülmektedir. Bölgenin doğal ve beşeri özellikleri tam olarak değerlendirildiğinde Ayvalık zengin ve güçlü bir merkez olmuş, nüfusu çok artmıştır. Ancak siyasi ve sosyal çalkantıların yaşandığı Ayvalık'ta ekonomik problemlerin, çöküşlerin yaşanması nüfusun sosyo-ekonomik ve kültürel değişimine sebep olmuş, nüfus miktarı zaman zaman azalmış hatta şehrin nüfus yapısı da değişmiştir.

Yerleşme tarihi kısaca bir gözden geçirildiğinde; Ayvalık tarihi çok eskiye inmekle birlikte Ayvalık'ın kuruluşu hakkında araştırmalarda farklı görüşlere

rastlanmaktadır. Yorgi Sakkari'ye göre Ayvalık'ın ilk kurucuları korsanların sürekli saldırıları karşısında civardaki adaları bırakıp buraya göç eden halktır².

Karpat'ın³ da ifade ettiği gibi İzmir 19. yüzyılın ortalarında Osmanlı devletinin en önemli limanı haline gelince batılı ülkeler özellikle de İngiltere buraya hakim olmak istemiş, Batı Anadolu' nun ekonomik hayatını kontrol etmek için her müstemleke de uyguladığı siyaseti burada da uygulayarak yerli halk ile kendi sermayesi arasında Rum Hıristiyan halkını aracı olarak kullanma yöntemini uygulamış, bunu gerçekleştirmek maksadıyla Rum adalarında yaşayan ve nispeten yoksul olan Rum halkının Batı Anadolu vilayetlerine göç etmelerini desteklemiştir. Bu destekleme askeri güç ile değil ekonomik politika ile gerçekleşmiştir. Göçmen Yunan asıllı halk özel teşebbüs yoluyla küçük işletmeler (sabun, yağ fabrikaları) ve ticarethaneler kurarak hem Anadolu'nun ham veya yarı işlenmiş maddelerinin İngiltere'ye ihracını sağlamış, hem de İngiliz endüstri üretiminin Anadolu'da satılmasını kolaylaştırmıştır. Bu ekonomik ve sosyal koşullar yüksek tahsil görmüş, zengin bir Rum üst ve orta sınıf yaratmış, bunlar da Yunan milliyetçiliğine öncülük etmiş, bu milliyetçiliğin yürütücü ajanları olmuştur. Rum orta sınıfı Batı Anadolu'ya modern bir pazar ekonomisi getirmiş, toprak sahibi olan ve tarım ürünleri yetiştiren bir Müslüman orta sınıfın ortaya çıkışını kolaylaştırmakla birlikte, aynı Rum göçmen grubu Batı Anadolu'ya sahip olmak için Yunan ordularını da bölgeye getirtmiştir.

Aka'da⁴ 18. yüzyılın ikinci yarısında Anadolu'da meydana gelen Rum göçü sırasında karşı adalardan Rumlar Ayvalık'a gelerek Ayvalık'ın kuzeydoğusunda Eğribucak denilen mevkiye ve ardından limanın bugünkü bulunduğu yerde yerleşmiş olduğunu belirtmektedir. Bu göç daha ziyade ekonomik sebeblere dayanmakta olup, bu dönemde İzmir ekonomik olarak güçlü bir ithalat ve ihracat merkezidir. İzmir'in ithalat ve ihracatta güçlenmesinde, bölgede ticaretin gelişmesinde dış ülkelerin etkisi ve desteği belirgindir. Bu etki Ayvalık'a da yansımış ve çok sayıda Rum buraya göç etmiştir. Göç edenlerin bir bölümü limanını bulunduğu mevkiye, kıyı bölgesine yerleşmişlerdir. Bu dönemde

² Ahmet Yorulmaz, Ayvalık'ı Gezerken Geçmiş ve Şimdiki Zamanıyla, Remzi Kitabevi, 1997, İstanbul

³ Kemal H. Karpat, 2003, Osmanlı Nüfusu (1830-1974) Demografik ve Sosyal Özellikleri, Tarih Vakfı Yurt Yay. sf. 8, İstanbul

⁴ Doğan Aka, 1944, Ayvalık İktisadi Coğrafyası, Ülku M., İstanbul.

Ayvalıkta hızlı bir gelişme ortaya çıkmıştır. 18. yüzyılın ikinci yarısında başlayan bu değişim ve gelişme ile Ayvalık önemli bir liman şehri haline gelmiş, ayrıca bu dönemde akademinin kurulmasıyla (1803) bir eğitim ve kültür merkezi olmuştur. Önemli şehirler arasına giren Ayvalık göç almış nüfusu hızla artmıştır. Yönetiminde özerk olan Ayvalık o dönemde Osmanlı şehirleri arasında ayrıcalıklı bir konumdadır. 1820'de yapılan sayıma göre nüfusu 40 000' e ulaşmıştır. Bu dönemde Ayvalık'ta başlıca geçim faaliyetleri zeytincilik, balıkçılık, değirmencilik, sabunculuk, bağcılık ve tuzculuktur.

Aka'ya⁵ göre Türkler İlkurşun Tepesi eteklerine, vadiye ve limana bakan tepe yamaçlarına 1400'lü yıllarda gelmişlerdir. Şehir Midilli'yi almak için askeri amaçlı olarak kurulduğu için uzun bir süre ekonomik ve kültürel açıdan gelişme gösterememiştir. Ayvalık adı 1772 tarihli bir fermanla geçmektedir.

Arıkan da çalışmasında⁶ Ayvalık bir Rum yerleşmesi olmakla birlikte çok eski dönemlerde Yund adaları üzerinde Bir Türk yerleşmesinin de var olduğunu gözden uzak tutmamak gerekir demektedir.

Ayvalık'ta nüfus yapısının değişmesinde önemli bir olay 1821 ayaklanmasıdır. 1821'de dış güçlerin ve Ayvalık'taki Akademinin propaganda çalışmalarıyla desteklenen ve kıskırılan Ayvalıklı Rumlar ayaklanmışlardır. Ayvalık'ın Yunan Birliğine katılma çabaları sonucu Osmanlı devlet kuvvetleri ile araları açılmış, hatta silahlı çatışmalar olmuş, Ayvalık Rumları karşı adalara kaçmak zorunda kalmışlardır.

Osmanlı İmparatorluğunda 1831 yılında gerçekleştirilen ilk nüfus sayımına göre⁷;

Kazai Ayvalık Nüfusu⁸

İslamiyye Neferen

⁵ Ayvalık Rumlarının Voyvadalarından memnuniyetlerine dair ilamlı 186, Topkapı Müzesi arşivi, kayıt No: 10 907.

⁶ Zeki Arıkan, 1821 Ayvalık İsyanı, Türk Tarih Kurumu, 1988, sf. 528

⁷ Enver Ziya Karal, 1943, Osmanlı İmparatorluğunda İlk Nüfus Sayımı 1831, T.C. Başvekalet İstatistik Umum Müdürlüğü, Neşriyat No. 195, tetkikler Serisi No. 57, sf. 106, Ankara.

⁸ Nüfusu İslamiyye Neferen: Müslüman nüfus

Vekili Voyvoda ve Tevabii: Vekil Voyvoda ve tebası

-Ala: Durumu iyi olan (zengin); Evsat: Durumu orta olan; Edna: Durumu kötü olan (fakir); Sübyan: ergen çocuk; Livai Mezkürun kaza ve kurasında olan bilcümle nüfus: Adı geçen kaza ve köylerinde bulunan tüm nüfus Mecmuu nüfusu reaya: Toplam nüfusu gayr-ı müslimdir.

16

Vekili Voyvoda ve Tevabii, Reayası;

<u>Ala</u>	<u>Evsat</u>	<u>Edna</u>	<u>Sübyan</u>	<u>Yekün</u>
122	973	87	750	1932 dir.

Livai Mezkürun kaza ve kurasında olan bilcümle nüfus

37138

4012 Mecmuu nüfusu reayadır.

Ayvalık çevre bölgelerden gelen halk ve Bulgar göçmenlerinin yerleşimine açılmıştır. Sıkıntılı dönemler geçiren Ayvalık'ta 19. yüzyıl sonlarında şehir yine eski zenginliğine ulaşmış, ikinci parlak dönemine girmiştir. Bu dönemde Ayvalık'lı Rumlar tekrar şehre dönmüşler, 1832 yılındaki fermanla Rumlara mallarının önemli bir bölümü geri verilmiştir.

19. yüzyıl sonlarında liman taranarak derinliği arttırılmış, gemilerin kıyıya yanaşmaları kolaylaştırılmış, Dalyan boğazı genişletilmiş, liman yenilenmiştir. Ekonomide makine gücünün devreye girdiği bu dönemde zeytinyağı mengineleleri ve un değirmenleri yerini fabrikalara bırakmıştır. Tabii bu değişimde yabancı sermayenin yeri ve önemi büyüktür. Dış ilişkilerin yoğun olduğu bu dönemde Ayvalık'ta ticari ilişkilerin kurulduğu ülkeler olan Yunanistan, İngiltere, İtalya, Fransa ve Norveç'in konsoloslukları yer almıştır. Bu dönemde nüfus da oldukça artmıştır.

Cumhuriyetten önceki Ayvalık nüfusuyla ilgili diğer bilgi Genel Kurmay Başkanlığının yayınladığı 1914 senesine ait istatistik verilerdir. Genel Kurmay Başkanlığının yayınladığı 1914 senesine ait istatistik verilerine göre⁹ ; Ayvalık'ta nüfusun 250'si erkek ve 204'ü kadın olmak üzere 454'ü İslam, 18 056'sı erkek ve 15 384'ü kadın olmak üzere 33 440'ı Rum'dur. Söz konusu verilere göre Ayvalık'ta 16 306'sı erkek, 15 586'sı kadın olmak üzere 33 894 kişi yaşamaktadır.

⁹ Genelkurmay Başkanlığı, 2005, Arşiv Belgeleriyle Ermeni Faaliyetleri 1914-1918 Cilt I, Genelkurmay ATESE ve Genelkurmay Denetleme Başkanlığı Yayınları, Ankara.

1915 yılına kadar sakin bir dönem geçiren Ayvalık'ta Kurtuluş Savaşı sonrasında Lozan Andlaşması uyarınca Türkiye ve Yunanistan arasında kabul edilen nüfus mübadelesi esası gereğince Ayvalık'daki Rumlar Yunanistan'a göç etmişler, Girit, Midilli ve Makedonya'dan gelen Türkler Ayvalık'a yerleştirilmiştir. Bu dönemde Ayvalık'ın nüfusu tamamen değişmiştir.

Ülkemizin bir çok yerinde olduğu gibi Cumhuriyetin kuruluşundan önce ve Cumhuriyetin ilk yıllarında, yaşanan isyanlar, savaşlar sonrasında Ayvalık ve çevresi oldukça tahrib edilmiş, göçler sebebiyle nüfus azalmıştı. Çok parlak dönemler geçiren bölgede; zirai faaliyetler ileri yöntemlerle yapılmış; özellikle bölgede yetiştirilen zeytin ve zeytin ürünlerine yabancı ülkeler tarafından talebin artışıyla zeytin üretimi geliştirilmiş, zeytine dayalı tesisler kurulmuş, ticaret gelişmiş, ticaret uluslararası kimlik kazanmıştır. Ancak savaş, isyanlar, uzun süren istilalar, bölgeyi yormuş, bölge ekonomik olarak çok gerilemiştir.

Cumhuriyetin kuruluşundan sonra tüm ülkede uygulamaya konan her sahadaki iyileştirme çabaları bölgede de kendini göstermiştir.

Cumhuriyet'in Kuruluşundan Sonra Nüfusun Genel Özellikleri

Araştırma sahasında ülkemizin her yerinde olduğu gibi düzenli nüfus sayımları 1927 yılında başlamış, sayımlar 1935 yılından sonra her beş yılda bir tekrarlanmıştır. Beş yılda bir tekrarlanan uygulamalar 1990 sonrasında, 1997, 2000 ve 2007 sayımları şeklinde gerçekleştirilmiş, sonraki yıllarda adrese dayalı olarak her yıl nüfus tespit edilmektedir.

Türkiye'nin nüfusu 1927-2008 yılları arasında % 424'lük bir artış gösterirken Ayvalık'ta aynı yıllar itibariyle artış % 107 olarak gerçekleşmiştir. 1927 yılından 2008 yılına gelindiğinde Türkiye nüfusu yaklaşık 5 katına çıkmıştır. Ayvalık'ta ise görüldüğü üzere nüfus ancak iki katına ulaşmıştır. Ayvalık'ta nüfusun artışı Türkiye nüfus artışının gerisinde kalmıştır. Ülkemizde nüfus artışının hızlandığı 1950 sonrası dönem değerlendirildiğinde nüfus % 241 oranında artmış, bu oran Ayvalık'ta %166,9 olarak gerçekleşmiştir. Diğer bir ifade ile 1950'den sonra Türkiye nüfusu 2008 yılında 3,4 kat büyürken Ayvalık nüfusu 1950 yılına göre 2,6 katına ulaşmıştır. Her ne kadar Türkiye genelinde yaşanan hızlı nüfus artışı Ayvalıkta çok belirgin olarak görülmemekle birlikte değerlerde de görüldüğü üzere artışın nispeten fazla olduğu görülmektedir.

Sayım Yılları	Toplam	Erkek	Kadın
1927	16873	8653	8220
1935	13088	6563	6525
1940	12286	5827	6459
1945	13650	7016	6634
1950	13101	-	-
1955	16754	8418	8336
1960	16087	8086	8001
1965	16283	8260	8023
1970	17661	9021	8640
1975	18041	9269	8772
1980	19371	10026	9345
1985	21381	11027	10354
1990	25687	13359	12328
2000	31986	16118	15868
2008	34968	17322	17646

Kaynak: 1927, 1935, 1940, 1945, 1950, 1955, 1960, 1965, 1970, 1975, 1980, 1990, 2000, 2008 yıllarına ait T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Genel Nüfus Sayımı Verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Ayvalık şehrinin nüfus artış hızı 1940-1945, 1950-1955, 1985-1990 ve 1990-2000 dönemleri dışında daima Türkiye nüfus artış hızının gerisinde kalmış, Türkiye nüfus artış hızından daha az olmuştur. 1940-1945 ve 1950-1955 dönemleri hariç tutulursa 1927-1935 yılları arasında nüfus artış hızının %0-36,3 değeri ile ve 1935-1940 yılları arasında da %0-12,65 değeri ile oldukça düştüğü, 1945-1950 döneminde %0-8,21 ve 1955-1960 yılları arasında %0-8,13'e gerilediği görülmektedir. Ancak 1960 sonrasında nüfusta artış görülmeğe başlamıştır. Nüfus artış hızının en az olduğu dönem %0-36,29 ile 1927-1935 yılları arasındır. Nüfus artış hızının en fazla olduğu dönemler ise %049,19 ile 1950-1955 ve %036,7 ile 1985-1990, %030,3 ile 1990-2000 yıllarıdır.

Ayvalıkta görülen gelişmede ve nüfusun artışında zeytinciliğin artışı ve zeytinciliğe bağlı olarak gelişen sabun, zeytinyağı gibi sanayi kollarının artması ve iyileşmesi önemli oranda etkilidir.

Kurtuluş savaşı ve I. Dünya savaşı etkilerinin çok çetin yaşandığı bölgede nüfusun bu mücadelelerde hayatını kaybetmesi, doğum oranlarının çok düşmesi,

değeri ile ve 1935-1940 yılları arasında da ‰-12,65 değeri ile oldukça düştüğü, 1945-1950 döneminde ‰-8,21 ve 1955-1960 yılları arasında ‰-8,13'e gerilediği görölmektedir. Ancak 1960 sonrasında nüfusta artış görölmeğe başlamıştır. Nüfus artış hızının en az olduğu dönem ‰-36,29 ile 1927-1935 yılları arasındır. Nüfus artış hızının en fazla olduğu dönemler ise ‰49,19 ile 1950-1955 ve ‰36,7 ile 1985-1990, ‰30,3 ile 1990-2000 yıllarıdır.

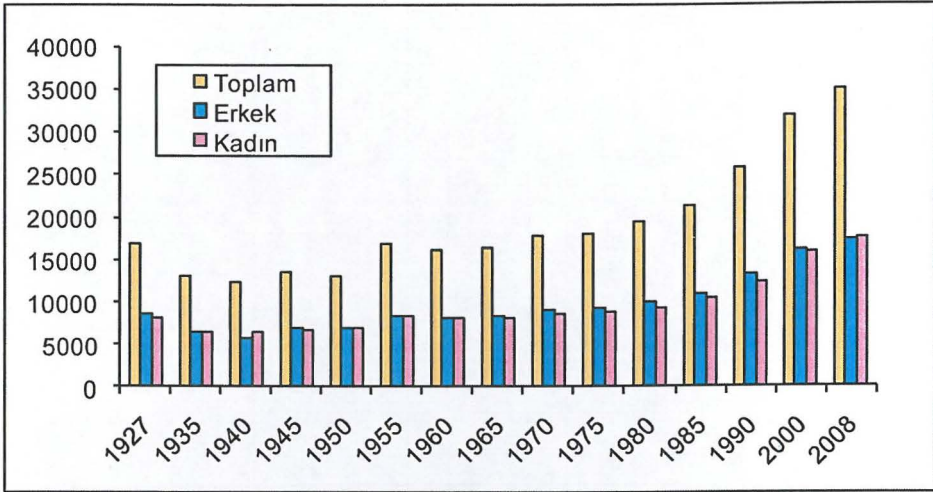
Ayvalıkta görölen gelişmede ve nüfusun artışında zeytinciliğin artışı ve zeytinciliğe bağlı olarak gelişen sabun, zeytinyağı gibi sanayi kollarının artması ve iyileşmesi önemli oranda etkilidir.

Kurtuluş savaşı ve I. Dünya savaşı etkilerinin çok çetin yaşandığı bölgede nüfusun bu mücadelelerde hayatını kaybetmesi, doğum oranlarının çok düşmesi, göçlerin yaşanması, nüfusun gelişmesindeki tüm bu olumsuz şartların etkilerini sonraki yıllara da taşımaları nüfus artış hızının özellikle 1927-1935 yılları arasında ‰ -36.3 olarak gerçekteşmesine sebep olmuştur. 1927 yılı nüfus sayımında nüfusu 16 873 olan Ayvalık şehrinde nüfus, 1935 yılında 13 088'e, 1940'da 12 286'ya gerilemiştir. Ancak 1945 yılında 13 650'ye ulaşmıştır. Türkiye geneliyle kıyaslayacak olursak 1945-1950 arası Türkiye genelinde ciddi bir nüfus gerilemesi görölmekle birlikte bu dönemde Ayvalık'ta nüfus azalışı fazla olmamıştır. Ayvalık'ta 1950 sonrası nüfus artmaya devam etmiştir. 1960 sonrası nüfus artışında zeytincilik ve zeytine bağlı olarak gelişen sabun, zeytinyağı gibi sanayi kollarının iyileşmesi ve gelişmesi yanı sıra bölgede turizm faaliyetlerinin artması, gelişmesi önemli bir etken olmuştur. Ayvalık'ın bağlı olduğu il olan Balıkesir Türkiye'de ilk Turizm Bölgesi ilan edilen ilimizdir.

Tablo 2: Ayvalık Şehir Nüfusunun Artış Hızı (%o)

	1927-1935	1935-1940	1940-1945	1945-1950	1950-1955	1955-1960	1960-1965	1965-1970	1970-1975	1975-1980	1980-1985	1985-1990	1990-2000	2000-2008
Ayvalık	-36,3	-12,6	21,1	-8,2	49,2	-8,1	2,4	16,2	4,3	14,2	19,7	36,7	30,3	11,7
Türkiye	21,1	19,6	10,6	21,7	27,8	28,5	24,6	25,2	25,0	20,7	24,9	21,7	18,4	13,2

Grafik 1: Ayvalık Şehrinde Nüfusun Değişimi

Ayvalık'ta Nüfusun Eğitim Durumu

Ayvalık kurulduğu dönemden itibaren eğitimin önemsendiği, önemli olduğu bir yerleşme, kültür merkezi olmuştur. Özellikle 18. ve 19. yüzyılda Rumların yoğun olarak yaşadığı dönemde diğer eğitim kademelerinin yanı sıra burada üniversite eğitiminin verildiği Akademinin kurulmuş olması bunun en önemli göstergesidir.

1963-1964 eğitim yılını ele aldığımızda ¹⁰ 6 ilkokulun, 1 yetiştirme yurdunun, 1 orta okulun, 1 lisenin, 1 sanat enstitüsünün ve 1 akşam kız sanat enstitüsünün bulunduğunu görürüz. Okuma, yazma bilmeyenlerin oranları oldukça azdır.

Gerek 1990 gerekse 2000 yılları itibariyle nüfusun eğitim durumlarını incelediğimizde Ayvalık'ta eğitimin hemen her kademesinde kadın ve erkek sayısının birbirine yakın olduğunu görmekteyiz. 1990 yılı itibariyle nüfus içinde çoğunluğu oluşturan ilkokulu bitirenlerin sayısı 10 645 iken, 2000 yılında 11 078'dir. Ortaokul mezunları 1990'da 2393 kişi iken 2000 yılında hemen hemen aynı olup, 2405 kişidir. Lise ve dengi okul mezunları 3400 iken 2000 yılında 5307'ye ulaşmış, Yüksek öğretim mezunları ise 1990 yılında 1682 kişi iken 2000 yılında 2572 kişiye ulaşmıştır. Gerek lise ve dengi okulları bitiren nüfusun gerekse yüksek öğretimi bitiren nüfusta önemli bir artış görülmektedir.

¹⁰ H. Cengiz Diker, 1965, Ayvalık İlçesi Monoğrafyası, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Enstitüsü, Basılmamış 1964-1965 Mezuniyet Tezi, İstanbul.

**Tablo 3: Aylık Eğitim Durumu ve Cinsiyete Göre Okuma Yazma Bilen Nüfus
(6 ve daha yukarı yaştaki nüfus)**

YIL	Cinsiyet	Bir Okul Bitirmeyen	İlkokul	İlköğretim	Ortaokul	Ortaokul Dengi Meslek Okulu	Lise	Lise Dengi Meslek Okulu	Yüksek Öğretim	Mezuniyeti Bilinmeyen
	Toplam	5.056	11.078	1.002	2.405	121	3.653	1.654	2.572	30
2000	Erkek	2.526	5.493	514	1.356	78	1.716	986	1.579	6
	Kadın	2.530	5.585	488	1.049	43	1.937	668	993	24
	Toplam	3.219	10.645	-	2.393	8	2.295	1.124	1.682	7
1990	Erkek	1.696	5.573	-	1.322	6	1.159	675	1.111	5
	Kadın	1.523	5.072	-	1.071	2	1.136	449	571	2

Kaynak:Tük,Genel Nüfus Sayımı Verilerinden düzenlenmiştir.

Tablo 4: Ayvalık'ta Bitirilen eğitim düzeyi ve cinsiyete göre nüfus (6 +yaş) - 2008

Bitirilen Eğitim Düzeyi	Toplam	Erkek	Kadın	%
Okuma yazma bilmeyen	1.052	259	793	3,2
Okuma yazma bilen fakat bir okul bitirmeyen	5.068	2.539	2.529	15,5
İlkokul mezunu	9.586	4.419	5.167	29,4
İlköğretim mezunu	2.670	1.373	1.297	8,2
Ortaokul veya dengi okul mezunu	2.085	1.125	960	6,4
Lise veya dengi okul mezunu	6.519	3.265	3.254	20
Yüksekokul veya fakülte mezunu	2.971	1.697	1.274	9,1
Yüksek lisans mezunu	131	77	54	0,4
Doktora mezunu	27	15	12	0,1
Bilinmeyen	2.506	1.377	1.129	7,7
Toplam	32.615	16.146	16.469	100,0

Kaynak:Tüik,Genel Nüfus Sayımı Verilerinden düzenlenmiştir.

Görüldüğü üzere nüfusun %40'a yakını ortaokul ve daha yüksek eğitim düzeyine sahiptir. Bu şehrin eğitim düzeyi bakımından oldukça önemlidir. Eğitime önem verilen Ayvalık'ta okuma – yazma bilen ancak herhangi bir okul mezunu olmayan ve ilkokul mezunu olanların oranının nispeten yüksek olmasından, nüfusun göçler yaşaması, savaşlar ve göçlerle çeşitli zorlukların çekilmesi ve şartların nispeten düzeldiği dönemde yöreden İzmir ve İstanbul gibi illere göçlerin gerçekleşmesi etkili olmuştur.

Ayvalık'ta Nüfusun Ekonomik Faaliyetlere Göre Dağılışı

Faal nüfusun ekonomik faaliyetlere göre dağılışı bize o yerin hakim ekonomik faaliyeti göstermesi bakımından önemlidir. Bu verileri değerlendirerek bir sahada insanların ne kadarının hangi faaliyetlerde bulduklarını tespit etmemiz mümkündür. Ayvalık'da toplam şehir nüfusu içinde nüfusun ekonomik faaliyetlere göre dağılışı farklı dönemler itibariyle ele alınacak, daha sonra günümüz verileri değerlendirilecektir.

1935 yılı¹¹ itibariyle Ayvalık'ta nüfusun o günkü sınıflandırmasıyla meslek, zümre, grup ve sınıfları itibariyle dağılımına baktığımızda; 1608 kişinin ziraat, bağcılık, bahçıvanlık, hayvancılık, ormancılık, avcılık gibi faaliyetleri içeren *Toprak mahsulleri ile ilgilenen grupta* yer aldığı, 1149 kişinin *sanayi ve küçük sanatlarda* faaliyet gösterdiği, 597 kişinin *ticaret, bankacılık, otelcilik, han, pansiyon vs. işletmeleri kapsayan Ticaret faaliyetlerinde*, 311 kişinin *Nakliye ve Muvasala (ulaşım)*'da, 473 kişinin *Umumi idare ve hizmetler, serbest meslekler grubunda*, 120 kişinin *Ev iktisadiyeti, şahsi hizmetlerde* çalışmakta olup, 8830 kişinin *mesleği belirsiz* olarak görülmektedir. *Mesleksizler, mesleği meçhul veya gayri muayyen olanlar grubunda* yer alanların 447'si *irad sahibi*, 21'i *mütakait (emekli), eytam (Yetimler) ve eamil maaşlılar*, 20'si *meçhul veya gayri muayyen meslekli*ler, 7044'ü *mesleksiz*, 1279'u *talebedir*. Mesleği belirsizlerin dışında faal nüfusun %12.3'ü *toprak mahsullerinde*, %8.8'i *sanayi ve küçük sanatlarda*, %4.6'sı *ticaret işlerinde* çalışmaktadır.

1960 verileri itibariyle de nüfusun %21.89'u *toprak mahsulleriyle ilgili işlerde* (çiftçi 19,3, balıkçı 2,59), %14,50'si *sanayi ve küçük sanatlarda*, %11,5'i *ticari faaliyetlerde*, %13,6'sı *nakliye işlerinde*, %17,27'si *umumi idare ve hizmetler, serbest mesleklerde* (%7,1 inşaat, % 2,37 özel hizmet, 57,8 amme hizmeti) çalışmaktadır.¹²

2000 yılı¹³ itibariyle aktif nüfusun iktisadi faaliyetlere göre dağılımını incelediğimizde 588 kişinin *ziraat, avcılık, ormancılık ve balıkçılık faaliyetlerinde*, 25 kişinin *madencilik ve taş ocakçılığında*, 1430 kişinin *imalat sanayinde*, 34 kişinin *elektrik, gaz ve su işlerinde*, 751 kişinin *inşaat sektöründe*, 2088 kişinin *toptan ve perakende ticaret, lokanta ve otellerde*, 488 kişinin *ulaştırma, haberleşme ve depolama işlerinde*, 527 kişinin *mali kurum ve sigorta işlerinde*, 2588 kişinin *toplum hizmetleri sosyal ve kişisel hizmetlerde*, 82 kişinin *iyi tanımlanmamış faaliyetlerde* çalıştığını görmekteyiz.

¹¹ T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü 1935 Yılı Genel Nüfus Sayımı Balıkesir Vilayeti Ayvalık Şehri Verileri, sf. 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66.

¹² İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Şehircilik Kürsüsü Yayınları, 1964, Ayvalık'ta Şehircilik Araştırmaları 1962-1963 Ders yılı, sf. 13. grafik 117'deki verilerden değerlendirilmiştir. İstanbul.

¹³ T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü 2000 yılı Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, sf. 184, 185'teki verilerden yararlanılmıştır. Ankara.

Tablo 5: Nüfusun Meslek Zümre, Grup ve Sınıfları İtibariyle Ayrılışı (1935, 1960)

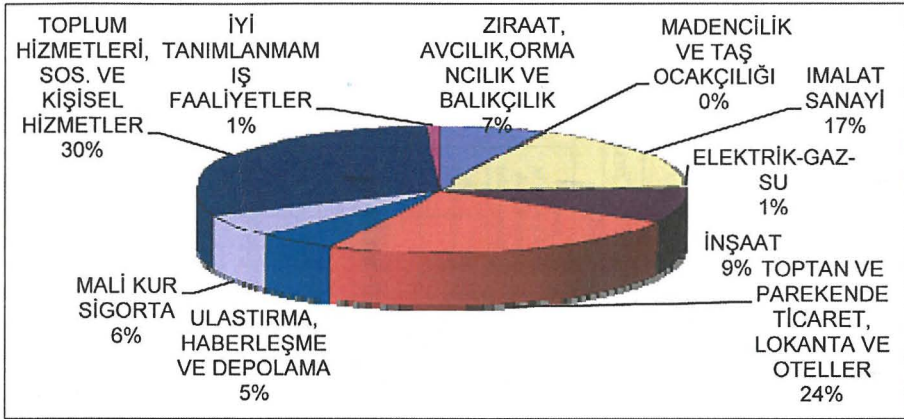
	Toprak Mahsulleri (Ziraat, bağcılık, bahçivancılık, hayvancılık, ormancılık, avcılık)		Sanayi ve Küçük Sanatlar		Ticaret (Ticaret, bankacılık, otelcilik, han, pansiyon vs. işletmesi, vs.)		Nakliye Muvasala		Umumi İdare ve Hizmetler, Serbest Meslekler		Ev İktisadiyatı, Şahsi Hizmetler		Mesleksiz, Mesleği Meçhul		Toplam
	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	
		1386	222	1054	95	584	13	306	5	444	29	41	79	2748	
Erkek + Kadın Toplamı	1608		1149		597		311		473		120		8830		13088
1935%	12,3		8,8		4,6		2,4		3,6		0,9		67,5		100,0
1960%	21,89		14,5		11,5		13,6		17,27						
E-Erkek K-Kadın															
Kaynak: 1935 sayım yılına ait T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Genel Nüfus Sayımı Balıkesir Vilayeti Ayvalık şehri Verilerinden ve İ.T.Ü. Mimarlık Fakültesi Şehircilik Kürsüsü Yayınları, 1964, Ayvalık'ta Şehircilik Araştırmaları 1962-1963 Ders yılı, sf.13. grafik 117deki verilerden yararlanılarak oluşturulmuştur.															

Tablo 6: Ayvalık'ta Aktif Nüfusun İktisadi Faaliyetlere Göre Dağılışı

	Ziraat, Avcılık, Ormancılık ve Balıkçılık		Madencilik ve Taş Ocakçılığı		İmalat Sanayi		Elektrik-Gaz-Su		İnşaat		Toptan ve Parekende Ticaret, Lokanta ve Oteller		Ulaştırma, Haberleşme ve Depolama		Mali Kur Sigorta		Toplum Hizmetleri, Sos. ve Kişisel Hizmetler		İyi Tanımlanmamış Faaliyetler		Toplam
	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	E	K	
1990 YILI	618	60	4	1	1599	161	34	4	1274	6	1370	177	467	29	321	184	1331	555	84	10	8289
Erkek + Kadın Toplamı	678		5		1760		38		1280		1547		496		505		1886		94		8289
%	8,2		0,1		21,2		0,5		15,4		18,7		6,0		6,1		22,8		1,1		100,0
2000 YILI	555	33	22	3	1298	132	27	7	740	11	1727	361	413	35	329	198	1893	695	76	6	8561
Erkek + Kadın Toplamı	588		25		1430		34		751		2088		448		527		2588		82		8561
%	6,9		0,3		16,7		0,4		8,8		24,4		5,2		6,2		30,2		1,0		100,0
Kaynak: T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü 1990 ve 2000 yılı Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.																					

2000 yılı¹³ itibariyle aktif nüfusun iktisadi faaliyetlere göre dağılımını incelediğimizde 588 kişinin *ziraat, avcılık, ormancılık ve balıkçılık faaliyetlerinde*, 25 kişinin *madencilik ve taş ocakçılığında*, 1430 kişinin *imalat sanayinde*, 34 kişinin *elektrik, gaz ve su işlerinde*, 751 kişinin *inşaat sektöründe*, 2088 kişinin *toptan ve perakende ticaret, lokanta ve otellerde*, 488 kişinin *ulaştırma, haberleşme ve depolama işlerinde*, 527 kişinin *mali kurum ve sigorta işlerinde*, 2588 kişinin *toplum hizmetleri sosyal ve kişisel hizmetlerde*, 82 kişinin *iyi tanımlanmamış faaliyetlerde* çalıştığını görmekteyiz.

Grafik 2: 2000 Yılı Nüfusun Ekonomik Faaliyetlere Göre Dağılımı

Bir sıralama yapacak olursak; 2000 yılı itibariyle Ayvalık' ta faal nüfusun %30,2'si *toplum hizmetleri sosyal ve kişisel hizmetlerde*, %24,47'ü *toptan ve perakende ticaret, lokanta ve otellerde*, %16,7'si *imalat sanayinde*, %8,8'i *inşaat sektöründe* çalışmakta, % 6,9'u *ziraat, avcılık, ormancılık ve balıkçılık faaliyetlerinde* çalışmaktadır. Ayvalık'da toplam şehir nüfusu içinde nüfusun ekonomik faaliyetlere göre dağılımını incelediğimizde, ilk sırada *toplum hizmetleri, sosyal ve kişisel hizmetlerde çalışanların* yer aldığını görürüz (%30,2). Bu grup içinde *kamu idaresi ve savunmada çalışanlar* da önemli yer tutmaktadır. Tablo da *toplum hizmetleri, sosyal ve kişisel hizmetlerin* yer aldığı sütunda kadın ve erkek nüfuslara baktığımızda, erkek nüfusun kadın nüfusun iki katından fazla bir değere sahip olduğu görülür.

¹³ T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü 2000 yılı Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri, sf. 184, 185'teki verilerden yararlanılmıştır. Ankara.

Tablo 7: İş Gücü Durumu ve Cinsiyete Göre Nüfus

Yıllar	Toplam		İstihdam		İşsiz		İşgücünde Olmayan		İşgücünde Olmayan Nüfus										
									İş Arnyıp, Son Üç Ayda İş Arama Kanalı Kullanmayanlar		Öğrenci		Ev Kadını	Emekli		İrad Sahibi		Diğer	
									E	K	E	K		E	K	E	K	E	K
1990	10667	9843	7102	1187	651	148	2913	8508	-	-	1050	984	7106	1363	339	-	-	496	79
	20510		8269		799		11421		-		2038				1702		-		575
2000	13247	13172	7080	1481	788	388	5372	11302	267	133	1305	1217	8544	2885	1155	127	55	788	198
	26419		8561		1176		16674		400		2522				4040		182		986

Kaynak: TÜİK, 1990 ve 2000 yılı Genel Nüfus Sayımı, Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

İstatistiklerde farklı yıllarda farklı kriterler kullanılması sebebiyle tam bir kıyaslama yapılamamakla birlikte, 1935 yılında %12,3'lük paya sahip olan *toprak mahsulleriyle meşgul olan* nüfusun oranı, 1960 yılında %21,89'a ulaşmış, 1990 yılında %8,2'ye, 2000 değerleriyle %6,9'a gerilemiş, şehre has hayat tarzının gereklerini oluşturan ekonomik faaliyetlerin gelişmesiyle tarımsal faaliyetler dışında kalan sektörlerde çalışanların sayısında artış görülmüş, toprak mahsulleriyle meşgul olan nüfusun oranı azalmıştır. 1935 yılı itibariyle *sanayi ve küçük sanatlarda çalışanların* oranı %8,8 iken, 1960 yılında %14,50'ye, 1990 yılında imalat sanayi başlığı altında %21,2'ye, 2000 yılında %16,7'ye ulaşmış, 1935 yılı itibariyle *ticaret sektöründe* faaliyet gösteren nüfus %4,6 iken, 1960 yılında %11,5'e, 1990 yılında %18,7'ye, 2000 yılında %24,4'e ulaşmıştır. *İnşaat sektöründeki* değişim 1960 yılında %7,1 iken, 1990 yılında %15,4'e ulaşılmış, 2000 yılında %8,8'e gerilemiştir. İnşaat sektöründeki bu değişimde 1990 yılına kadar gerek şehrin gelişimiyle inşaatların artması gerekse turizm sektörüne bağlı olarak gerçekleşen yapılaşmanın artışı önemli ölçüde etkili olmuştur. Belli bir doygunluğa ulaşılması sonucu artış oranında düşüşler ortaya çıkmıştır.

2000 yılı itibariyle 26 419 kişinin %26,8'i erkek, %5,6'sı kadın olmak üzere istihdam edilmiş olup, %2,9'u erkek, %1,5'i kadın olmak üzere işsiz durumdadır. İşgücünde olmayan nüfusun ise % 20,3'ünü erkek nüfus, % 42,8'ini kadın nüfus oluşturmaktadır. Çalışmayan nüfusun % 2,4'ünü iş arayanlar, %15,1'ini öğrenciler, %51,2'sini ev kadınları, %24,2'sini emekliler, %1'ini irad sahipleri, %11,9'unu diğerleri oluşturmaktadır.

Ayvalık'ta Nüfusun Yaş Gruplarına Göre Dağılışı

Nüfusun diğer özelliklerinin tespit edilmesi gibi nüfusun yaş gruplarına göre dağılışının bilinmesi ve değerlendirilmesi de oldukça önem taşımaktadır. Yaş grupları üretken yaştaki nüfusu yani diğer bir ifadeyle faal nüfusu, iş gücü kapasitelerini, bağımlı nüfusu, nüfus hareketlerinin özelliklerini daha iyi değerlendirmemize ve bu doğrultuda projeler oluşturulmasına yardımcı olmaktadır.

Tablo 8: Ayselık"ta Nüfusun Yaş Grublarına Göre Dağılışı (1935-1990)

Yaş Grubu	Ayselık (1935)			Yaş Grubu	Ayselık (1990)		
	Toplam	Erkek	Kadın		Toplam	Erkek	Kadın
0-4	1396	714	682	0-4	1781	888	893
5-9	1640	793	847	5-9	2389	1248	1141
10-14	1225	642	583	10-14	2434	1313	1121
B.N	4261	2149	2112	B.N	6604	3449	3155
15-19	1060	527	533	15-19	2201	1257	944
20-24	1140	548	592	20-24	1938	1053	885
25-29	1087	537	550	25-29	2082	1091	991
30-34	842	370	472	30-34	2213	1090	1123
35-39	891	463	428	35-39	2097	1116	981
40-44	758	374	384	40-44	1715	903	812
45-49	628	338	290	45-49	1324	745	579
50-54	611	299	312	50-54	1149	573	576
55-59	445	264	181	55-59	1148	585	563
60-64	513	274	239	60-64	1149	565	584
F.N	7975	3994	3981	F.N	17016	8978	8038
65-69	288	155	133	65-69	723	337	386
70-74	277	137	140	70-74	544	258	286
75-79	118	55	63	75-79	413	200	213
80-84	109	52	57	80-84	219	73	146
85+	58	19	39	85+	133	42	91
B.N	850	418	432	B.N	2032	910	1122
Toplam	13086	6561	6525	Toplam	25652	13337	12315

B.N- Bağımlı Nüfus F.N- Faal Nüfus

Kaynak: 1935 sayım yılına ait T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü Genel Nüfus Sayımı Balıkesir Vilayeti Ayselık Şehri Verilerinden ve 1990 yılı Genel Nüfus Sayımı, Balıkesir ili Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 9: Ayvalık'ta Nüfusun Yaş Gruplarına Göre Dağılışı (2000-2008)

Ayvalık (2000)				Ayvalık (2008)			
Yaş Grubu	Toplam	Erkek	Kadın	Yaş Grubu	Toplam	Erkek	Kadın
0-4	2100	1096	1004	0-4	3556	1785	1771
5-9	2405	1225	1180	5-9	3943	2020	1923
10-14	2530	1319	1211	10-14	4519	2388	2131
B.N	7035	3640	3395	B.N	12018	6193	5825
15-19	2472	1321	1151	15-19	4649	2361	2288
20-24	2202	1101	1101	20-24	3882	1953	1929
25-29	2392	1157	1235	25-29	4527	2340	2187
30-34	2407	1233	1174	30-34	4387	2091	2296
35-39	2570	1329	1241	35-39	4809	2373	2436
40-44	2328	1199	1129	40-44	4704	2391	2313
45-49	2113	1062	1051	45-49	4643	2331	2312
50-54	1824	906	918	50-54	4231	2123	2108
55-59	1629	850	779	55-59	3591	1746	1845
60-64	1396	663	733	60-64	3264	1659	1605
F.N	21333	10821	10512	F.N	42687	21368	21319
65-69	1329	637	692	65-69	2399	1209	1190
70-74	1102	527	575	70-74	1896	862	1034
75-79	593	257	336	75-79	1470	667	803
80-84	332	148	184	80-84	839	312	527
85+	248	85	163	85+	421	146	275
B.N	3604	1654	1950	B.N	7025	3196	3829
Toplam	31972	16115	15857	Toplam	61730	30757	30973

Kaynak: TÜİK, 1990 ve 2000 yılı Genel Nüfus Sayımı, Balıkesir İli Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Ayvalık'ta gelişmiş ülkelerde olduğu gibi genç nüfus azalmakta, yaşlı nüfus miktarı artmaktadır. Ortalama Ömür de uzamaktadır.

Ayvalık'ta 1935 yılında faal nüfus %60,9, bağımlı nüfus %39,1 iken, 1990 yılında nüfusun %66,3'ünü faal nüfus, %33,7'sini bağımlı nüfus oluşturmuş,

faal nüfus 2000 yılında %66,7'ye, 2008 yılı itibariyle %69'a ulaşmış, bağımlı nüfus ise 2000 yılında %33,3'e, 2008 yılı itibariyle de %31'e gerilemiştir. Görüldüğü üzere faal nüfusta önemli bir artış, bağımlı nüfusta da azalma söz konusudur.

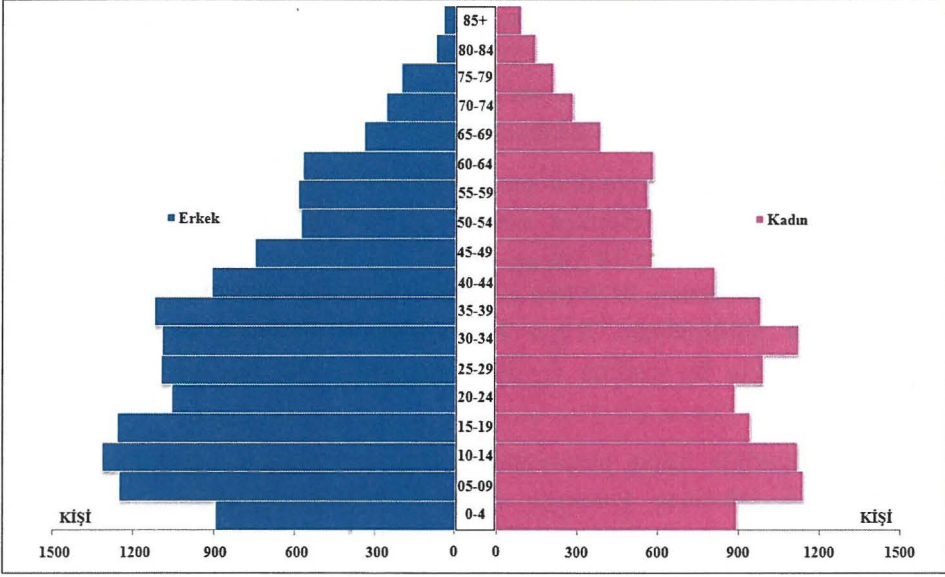
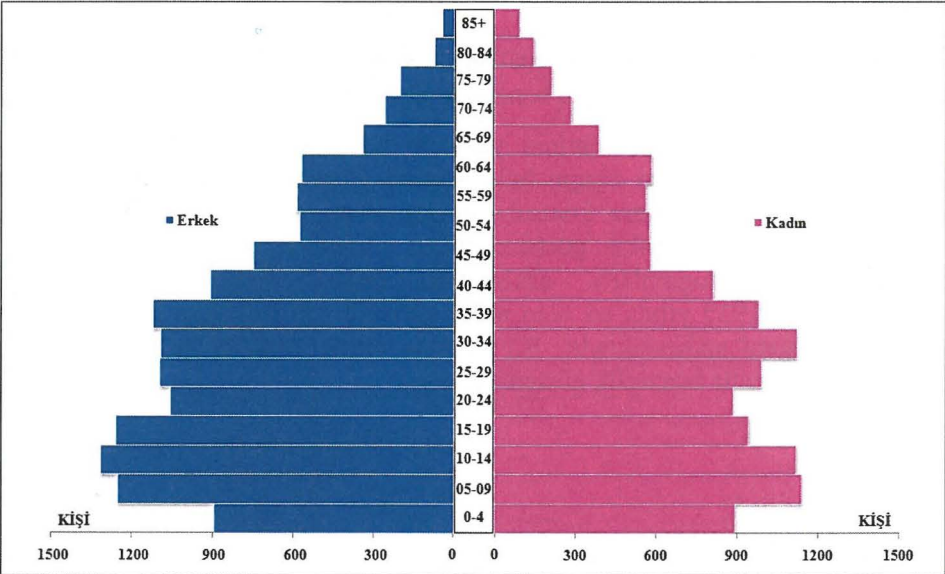
1935 yılında faal nüfusun bakmakla yükümlü olduğu kişi sayısı 0,64 kişi iken, 1990 yılında faal nüfusun bakmakla yükümlü olduğu kişi sayısı 0,5 kişiye, 2000 yılında 0,49 kişiye, 2008 yılında da 0,45 kişiye düşmüştür. Faal nüfusun artışına, bağımlı nüfusun azalışına paralel olarak nüfusun bakmakla yükümlü olduğu kişi sayısı da azalmıştır.

Tablo 10: Ayvalık'ta Faal ve Bağımlı Nüfus

Yıl	Faal Nüfus	Bağımlı Nüfus	Toplam	Faal Nüfus %	Bağımlı Nüfus %	Bir Kişinin Bakmakla Yükümlü Olduğu Kişi Sayısı
1935	7975	5111	13086	60,9	39,1	0,64
1990	17016	8636	25652	66,3	33,7	0,5
2000	21333	10639	31972	66,7	33,3	0,49
2008	42687	19043	61730	69	31	0,45

Bağımlı nüfus içinde yer alan 0-14 yaş grubu 1935 yılında nüfusun %32,6'sını, 65 yaş ve üzeri bağımlı nüfus nüfusun %6,5'ünü oluşturmaktadır. 1990 yılı itibariyle 0-14 yaş grubunun payı %25,7'ye, 2000 yılı itibariyle %22'ye, 2008 yılı itibariyle de %19,5'e gerilemiştir. Bu değerler bize çocuk yaştaki grubun günümüze gelinceye kadar sürekli azalma eğiliminde olduğunu göstermektedir. Hane halkı büyüklüklerinin de iki, üç ve dört kişide yoğunlaştığı dikkate alındığında bu da onu teyid etmektedir. 65 yaş ve üzeri grupta yer alan bağımlı nüfusun payı 1990 yılı itibariyle %7,9'a, 2000 yılı itibariyle %11,3'e, 2008 yılında %11,4'e yükselmiştir. Bu değerler bize Ayvalıktaki nüfusun gittikçe yaşlanmakta olduğunu göstermektedir.

Faal nüfus da 1935 yılında nüfusun %60,9'unu oluştururken, 1990 yılında faal nüfusun payı %66,3'e, 2000 yılında %66,7'ye 2008 yılında da %69,2 ye yükselmiştir. Bu değerler de gelişmekte olan ülkelere ait özelliklerde gördüğümüz gibi, bize genç ve dinamik, olgun nüfusun arttığını göstermektedir.

Grafik 3: Ayvalık'ın 1935 Yılına Ait Nüfus Piramidi**Grafik 4: Ayvalık'ın 1990 Yılına Ait Nüfus Piramidi**

1935 yılına ait nüfus piramidini incelediğimizde 15-19 yaş grubunun az olduğu, tabanın dar olduğu, 10-14 ve 5-9 yaş grubunda artışın olduğu, yatay sütunların genişlediği görülmektedir. 1920-1925'lerden sonra çocuk sayısında artış olmuş, 1935 yılı itibariyle 0-4 yaş grubunda azalma görülmektedir. 30-34 yaş grubunda da erkek nüfusta bir azalma söz konusudur.

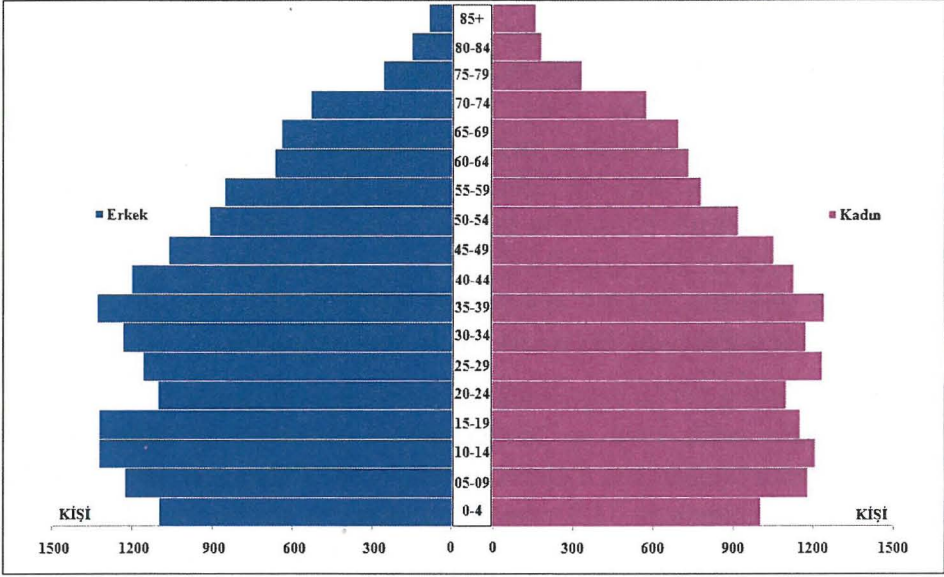
1990 yılına ait nüfus piramidini incelediğimizde tabanın oldukça dar olduğu yani 0-5 yaş grubunun oldukça azaldığı görülür. Bu ise doğum oranlarının gerilediğinin kanıtıdır. 15-19 yaş grubuna kadar bir artış, 20-24 yaş grubunda bir azalma ki bu dönem 1970'lere tekabül etmektedir. 1970'lerden sonra genç nüfusta artış görülmüştür. Diğer bir değişim 50-54 yaş grubunda erkek grubunda belirgin bir azalma ve daha yukarda 65-69 yaş grubunda azalma görülmektedir.

2000 yılı itibariyle nüfus piramidini inceleyecek olursak tabanın daralmaya devam ettiği, tabandan yukarıya doğru bir genişleme olduğu, 20-24 yaş grubunda bir azalma, daralmanın olduğu, yukarıya doğru tekrar genişlediği ve 35-39 yaş grubundan itibaren daralmanın devam ettiği olduğu görülmektedir. 20-24 yıl önce doğumların azaldığı, ancak daha sonra tekrar doğurganlığın arttığı ve tekrar azalışa geçtiği görülür. Bu yaş grubundaki azalmada dışarıya olan göçlerin de etkisi vardır.

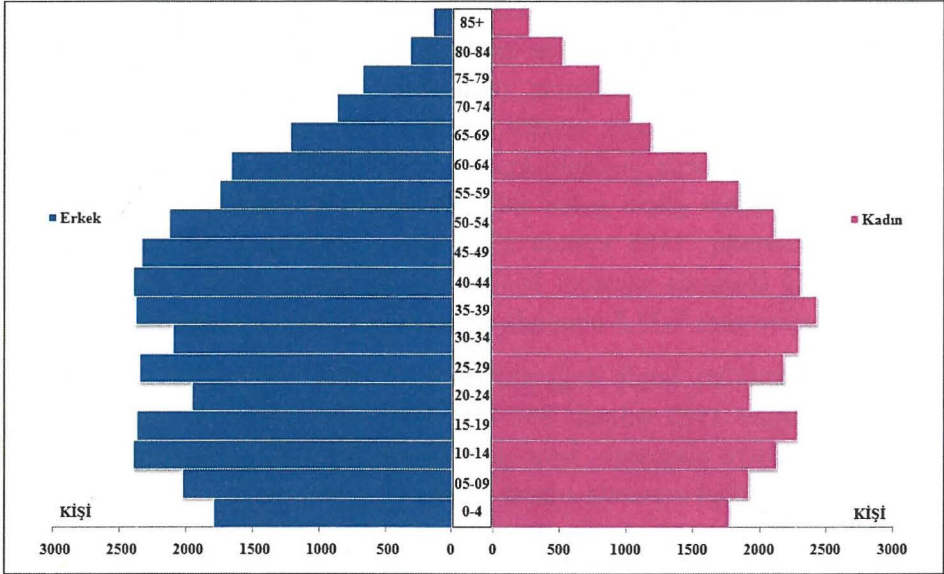
İlçe geneline ait veriler olmakla birlikte 2008 yılına ait olan nüfus piramidinin 2000 yılına ait nüfus piramidiyle benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Yaş grupları da Ayvalık şehrinin yaşadığı mücadeleli bir yaşamı ve daha sonraki nüfusun nispeten dingin hale gelişini göstermektedir. Son yıllara ait nüfus piramitleri nüfusunu kontrol etmekte olan, gelişme sürecindeki ülke piramitleriyle benzer şekil göstermektedir. Piramidin orta kısmı nispeten yuvarlaklaşmış, doğumların azalmasına bağlı olarak taban gittikçe daralmaktadır. 1935 yılına ait olan nüfus piramidinde ise taban geniş, piramit adeta bir üçgeni andırmaktadır. Bu şekliyle nüfus piramidi gelişmemiş ülke nüfus piramitleriyle benzerlik göstermektedir.

Grafik 5: Ayvalık'ın 2000 Yılına Ait Nüfus Piramidi

Grafik 6: Ayvalık'ın 2008 Yılına Ait Nüfus Piramidi

Nüfusun Doğum Yerlerine Göre Dağılışı

Daha önceleri nüfusun çoğunluğunu Rumların oluşturduğu Ayvalık göçlerle yoğun bir nüfus değişimine uğramış, Ayvalık'ta nüfusun çoğunluğunu Girit, Midilli ve Makedonya'dan gelen Türkler ve onların çocukları, torunları oluşturmaktadır. Nüfusun doğum yerleri itibariyle özelliklerini incelediğimizde 1935 yılında Türkiye doğumlu nüfus, nüfusun %38'ini (4983) oluştururken, yabancı memleketlerde doğanların nüfusu % 62'sini (8105) oluşturmaktadır. Yabancı memleketlerde doğanların %92,1'i Yunanistan doğumlu, %5'i Yugoslavya doğumlu, %1,4'ü Bulgaristan doğumlu olup daha az oranlarda diğer ülkelerde doğanlardır. Bu oranlar göçlerin göstergesidir.

1935 yılı ile ilgili genel bir değerlendirme yaptıktan sonra tablo 11'i inceleyecek olursak burada 1985, 1990 ve 2000 verilerini görmekteyiz. Tablo'da 1985 yılında Balıkesir (doğum yeri il olarak verildiğinden) doğumlar toplam 14 622 kişi iken 1990 yılında % 11,3 oranında artarak 16 268'e yükselmiş, 2000 yılında da 1990 sayım dönemine göre % 21,3 oranında artarak 19 727 kişiye yükselmiştir. 1985-2000 arasındaki dönemde artış %34,9'dur. Göçmen nüfusun yerini çocukları ve torunları almıştır.

Tabloda da görüldüğü üzere Balıkesir doğumları yurtdışı doğumlar takip etmektedir. Bunun sebebi yukarıda da ifade edildiği üzere geçmişte Ayvalık'ta göçlerin yoğun olarak yaşanmış olmasıdır. Burada dikkati çeken nokta yurtdışında doğan nüfusun sürekli azalma göstermesidir. Çünkü yurtdışı doğumlu nüfus zamanla yaşlanmakta ve vefat etmektedir. Yukarıda da ifade edildiği üzere şehre göçle gelen nüfusun yerini zaman içinde çocukları ve torunları almaktadır. 1985 yılında 2301 kişi olan yurtdışı doğumlar, 1990 yılında %28,6 oranında azalarak 1644 kişiye gerilemiş, 2000 yılında da 1990 sayım dönemine göre %35,5 oranında azalarak 1060 kişiye gerilemiştir.

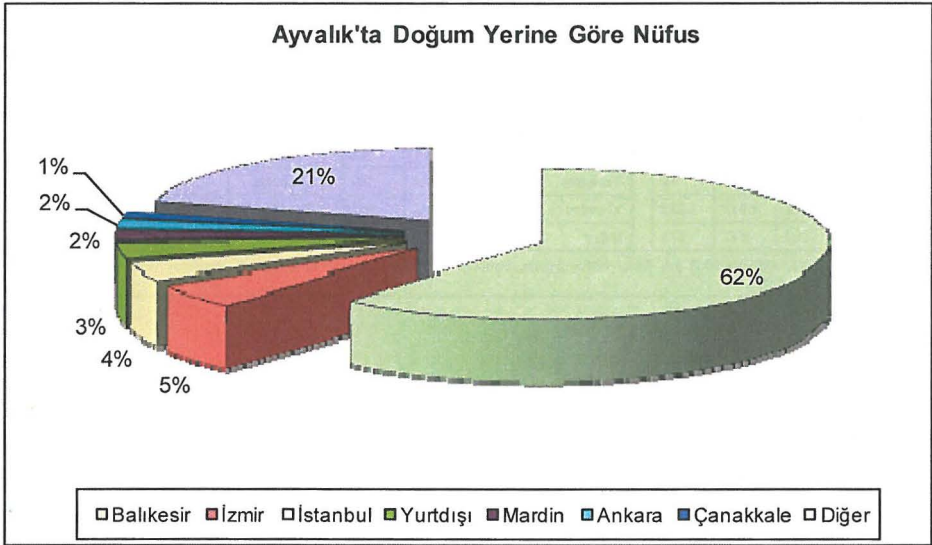
Yurtdışı doğumları İzmir doğumlar ve İstanbul doğumlar izlemektedir. İzmir doğumlar 1985 yılında 852 kişi iken 2000 yılında % 98,2 oranında artarak 1689 kişiye ulaşmıştır. İstanbul doğumlar da 1985 yılında 430 kişi iken 2000 yılında % 186,9 oranında artarak 1234 kişiye ulaşmıştır.

2000 yılı itibariyle göç veren il olarak İstanbul ilini Mardin, Ankara, Çanakkale, Manisa illeri takip etmektedir. Tabloda da görüldüğü üzere Ayvalık'a ülkemizin

birçok ilinden az veya çok sayıda göçler gerçekleşmiştir. Göçlerde Ayvalık'ın bir kıyı yerleşmesi olması, turizm faaliyetlerinin canlı oluşu, ikinci konutların artışı, İstanbul, İzmir gibi büyük şehirlerden emeklilerin gelip yerleşmesi, zeytinciliğe dayalı zirai, sanayi ve ticari faaliyetler başlıca çekici faktörleri oluşturmaktadır.

Ayvalık'ta mevsimlik göçler de oldukça önemlidir. Bölgede mevsimlik tarım işçiliği oldukça yaygındır. Özellikle zeytin ziraatında ücretli işçi çalıştırılmakta, mevsimlik işçi ihtiyacı çapalama ve hasat dönemlerinde artmakta, dolayısıyla Ayvalık şehrini de büyük ölçüde etkileyen bu harekete konu olan işçiler yakın çevreden olabildiği gibi daha uzak illerden de Ayvalık'a gelmektedir. Mevsimlik göçlerde, turizm sezonunda turizm sektöründe çalışmak üzere gelen nüfusu ve inşaat sektöründe dönemsel olarak çalışmak üzere gelen nüfusu da belirtmek gerekmektedir.

Grafik 7: Ayvalık'ta Doğum Yerine Göre Nüfus

Tablo 11: Ayvalık'ta Doğum Yeri ve Cinsiyete Göre Nüfus

1985				1990				2000			
Doğum Yeri	Toplam	Erkek	Kadın	Doğum Yeri	Toplam	Erkek	Kadın	Doğum Yeri	Toplam	Erkek	Kadın
Adana	46	24	22	Afyon	101	61	40	Ankara	607	305	302
Ağrı	62	59	3	Ağrı	122	114	8	Aydın	129	73	56
Amasya	49	32	17	Ankara	562	267	295	Balıkesir	19.727	9.965	9.762
Ankara	245	120	125	Aydın	102	55	47	Bursa	260	117	143
Aydın	82	42	40	Balıkesir	16.268	8.299	7.969	Çanakkale	453	226	227
Balıkesir	14.622	7.479	7.143	Bursa	220	97	123	Diyarbakır	147	81	66
Bursa	163	84	79	Çanakkale	378	185	193	Erzurum	225	125	100
Çanakkale	316	175	141	Çorum	91	63	28	Eskişehir	173	84	89
Çankırı	49	26	23	Erzurum	134	77	57	Gaziantep	147	74	73
Çorum	46	30	16	Eskişehir	129	69	60	İstanbul	1.234	574	660
Erzurum	71	42	29	İstanbul	795	400	395	İzmir	1.689	779	910
İstanbul	430	218	212	İzmir	1.089	526	563	Kayseri	269	134	135
İzmir	852	391	461	Kars	181	126	55	Kırşehir	154	76	78
Kars	66	51	15	Kayseri	252	144	108	Kocaeli	106	54	52
Kayseri	101	59	42	Kırşehir	117	61	56	Konya	151	84	67
Kırşehir	50	28	22	Konya	124	73	51	Kütahya	130	63	67
Konya	84	57	27	Malatya	91	45	46	Malatya	124	62	62
Malatya	63	44	19	Manisa	218	123	95	Manisa	378	177	201
Manisa	139	72	67	Mardin	201	158	43	Mardin	645	372	273
Mardin	103	89	14	Muğla	90	54	36	Ordu	140	85	55
Niğde	64	41	23	Ordu	147	94	53	Samsun	141	76	65
Ordu	71	51	20	Samsun	121	94	27	Sivas	207	115	92
Sivas	71	44	27	Sivas	113	68	45	Tokat	136	78	58
Tokat	62	43	19	Trabzon	142	84	58	Trabzon	131	75	56
Yurtdışı	2.301	1.072	1.229	Yurtdışı	1.644	741	903	Yurtdışı	1.060	460	600
Diğer	1160	647	513	Diğer	2255	1281	975	Diğer	3467	1827	1640

Kaynak: TÜİK, 1985, 1990 ve 2000 yılı Genel Nüfus Sayımı, Balıkesir İli Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır

Değerlendirme

Türkiye'nin kuzey batısında, Ege bölgesinin kuzeyinde geçmişten günümüze farklı kültürlerin birbirine karıştığı, kaynaştığı noktada yer alan Ayvalık'ta nüfus özellikleri çeşitlilik ve değişkenlik göstermektedir. Ayvalık nüfusunu geçmişten günümüze doğru alıp, değerlendirmemizin sebebi, konumuyla, iklimiyle, bitki örtüsüyle, kıyı bölgesi morfolojik üniteleriyle çevresindeki en yakın sahalardan dahi ayrıcalık gösteren Ayvalık'ta bu zengin potansiyel çok iyi değerlendirildiği dönemlerde sadece ülke için değil aynı zamanda uluslar arası düzeyde önemli bir yerleşme olmuştur. Siyasal ve sosyo-kültürel açılarından zorlu

dönemler de geçiren Ayvalık bu dönemlerde de her bakımdan gerilemiş, nüfus kaybetmiştir.

Ayvalık nüfusu Cumhuriyetin kuruluşundan sonra yaşanan zorlukları aşmağa çalışmış ve gün geçtikçe sosyo-kültürel ve ekonomik gelişimini arttırarak sürdürmüştür. Ayvalık nüfusu 1927'de 16 873 iken 2008 yılında 34 968'kişiye ulaşmıştır. 1927 yılı ile 2008 yılı arasında Türkiye nüfusundaki artış %424 iken, yani nüfus 1927 yılına göre 2008'de 5 katına ulaşmışken, Ayvalık'ta nüfus artışı 1927yılı ile 2008 yılı arasında %107 olarak gerçekleşmiş, nüfus ancak iki katına ulaşmıştır. 1950 sonrası değerlendirildiğinde artış oranı Türkiye nüfus artış oranına daha yaklaşmıştır. Türkiye nüfusu 2008 yılında 1950'ye göre 3,4 kat büyürken, Ayvalık nüfusu 1950 yılına göre 2008'de 2,6 katına ulaşmıştır. Ayvalık şehir nüfusunun 1950 sonrasında daha iyi toparlandığı görülmektedir. Tarım, tarıma dayalı sanayi önemini ve gelişimini sürdürürken 1960'sonrasında turizm faaliyetleri de bölge ekonomisinde ve nüfusun burada tutulmasında önemli bir etken olmuştur. Ayvalık'ın yazlık nüfusu kış nüfusunun 4-5 katına ulaşmaktadır.

Kurulduğu dönemden itibaren eğitimin önemsendiği Ayvalık'ta tarım sektöründe çalışan nüfusun 2000 değerleriyle %6,9'a gerilediği, şehre has hayat tarzının gereklerini oluşturan ekonomik faaliyetler arttıkça, Tarım sektörü dışındaki sektörlerde çalışanların oranı da artmış, 2000 yılında imalat sanayinde çalışanların oranı %16,7'ye yükselmiş, ticaret sektöründe çalışanlar %24,4'e, inşaat sektöründekiler de %8,8'e ulaşmıştır.

Siyasal ve sosyo-kültürel açılardan zorlu dönemler geçiren Ayvalık bu dönemlerde ekonomik olarak gerilemiş, nüfus kaybetmiş, enerjisini kaybetmiş, güç kaybetmiştir. Ancak şu bir gerçektir ki geçmişte olduğu gibi gelişme dinamiklerini harekete geçirecek coğrafi potansiyele sahiptir. Böylece nitelik ve nicelik olarak güçlü olan nüfus, gelişimini daha sağlıklı olarak devam ettirecektir.

